

podpora žáků na středních školách

MOŽNOSTI PODPORY ŽÁKŮ S NEDOSTATEČNOU ZNALOSTÍ ČEŠTINY NA STŘEDNÍCH ŠKOLÁCH

Žáci středních škol s nedostatečnou znalostí češtiny jsou ohroženi školním neúspěchem a předčasným odchodem ze vzdělávání. Potřebují podporu v osvojování si češtiny jako druhého jazyka, ale i v rámci běžné výuky. Za tímto účelem mohou čerpat podpůrná opatření na základě doporučení školského poradenského zařízení (ŠPZ).

PODPORA V RÁMCI INKLUZIVNÍCH PODPŮRNÝCH OPATŘENÍ

Žáci středních škol s nedostatečnou znalostí češtiny (a z odlišného kulturního prostředí, případně s jinými životními podmínkami) jsou považováni za žáky se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP). Vztahuje se na ně § 16 školského zákona, potažmo vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, ve znění pozdějších předpisů.

V pětistupňovém systému podpůrných opatření se jazykové podpory žáků s nedostatečnou znalostí češtiny týkají především opatření ve druhém a třetím stupni podpory. V obou případech je nutné doporučení ŠPZ. Návštěvu ŠPZ realizuje rodič či zákonný zástupce a vyšetření v ŠPZ může proběhnout pouze na základě žádosti rodiče či zákonného zástupce nebo na základě rozhodnutí orgánu veřejné moci. V rámci podpůrných opatření vypsanych poradnou a při individuální práci se žáky s velmi omezenou znalostí češtiny na střední škole je možné využívat metodický materiál určený primárně pro základní školy, Kurikulum češtiny jako druhého jazyka pro základní vzdělávání: <https://www.msmt.cz/file/56230/>.

Vhodné učebnice, materiály a metodiky pro výuku češtiny jako druhého jazyka na SŠ:

— <https://cizinci.npi.cz/materialy-stredni-skoly-do-a2/>

— <https://cizinci.npi.cz/od-urovne-3-kurikula-cdj-b1-serrj/>

NA CO MAJÍ ŽÁCI NÁROK V RÁMCI PODPŮRNÝCH OPATŘENÍ (PO)?

PODPŮRNÁ OPATŘENÍ PRVNÍHO STUPNĚ

Podpůrná opatření **prvního stupně** nemají normovanou finanční náročnost a **škola je poskytuje bez doporučení ŠPZ**. Využívají se v případě, že žák je v osvojení češtiny jako druhého jazyka na úrovni 3 (**orientačně B1 podle SERRJ**), ale akademický jazyk potřebný pro úspěšné zvládnutí některých (např. odborných nebo naukových) předmětů mu stále činí potíže.

Opatření v rámci prvního stupně:

- plán pedagogické podpory,
- pedagogická intervence,
- úpravy metod výuky a organizace vzdělávání,
- důraz na podporu jazykového rozvoje v rámci jednotlivých předmětů,
- vedení slovníků, zapojení výukových materiálů pro žáky s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka do výuky.

Pedagogická intervence by měla být podle potřeby nejen na podporu školní přípravy, dovysvětlení a procvičování látky, ale i na podporu interpersonální komunikace, rozvoje sociálních vazeb a začlenění žáka do kolektivu třídy a školy, resp. školského zařízení, jakož i na otázky týkající se (dopadu) rozdílů mezi kulturními vzorci uplatňovanými v rodině a kultuře (resp. v kulturách etnických menšin) a ve většinové společnosti.

PODPŮRNÁ OPATŘENÍ DRUHÉHO STUPNĚ

V rámci **druhého stupně** PO je charakter speciálních vzdělávacích potřeb ovlivněn zejména odlišným kulturním prostředím nebo jinými životními podmínkami žáka, nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka (**žák je zpravidla na úrovni 2, orientačně A2 podle SERRJ**) a dalšími specifiky, která k zajištění jeho vzdělávacích potřeb vyžadují individuální přístup; lze přistoupit k **částečné úpravě obsahu** vzdělávání spočívající v **posílení výuky českého jazyka** jako jazyka cizího (druhého).

Opatření v rámci druhého stupně:

- výuka češtiny jako cizího (druhého) jazyka **3 hodiny za týden**, nejvýše však **120 hodin**,
- úprava obsahu vzdělávání – individuální vzdělávací plán (IVP),
- úprava hodnocení,
- speciální učebnice a pomůcky (učebnice češtiny jako cizího/druhého jazyka),
- pro žáky s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka a diagnostikovanými projevy poruch učení a koncentrace – 1 hodina speciálněpedagogické péče.

PODPŮRNÁ OPATŘENÍ TŘETÍHO STUPNĚ

Charakter speciálních vzdělávacích potřeb u **třetího stupně** PO je dán odlišným kulturním prostředím a jinými životními podmínkami žáka, dále neznalostí vyučovacího jazyka (žák je zpravidla na úrovni 0 nebo 1 (**orientačně A0/A1 podle SERRJ**), dalšími obtížemi, které mají významný dopad na kvalitu a průběh vzdělávání žáka.

Volba metod výuky by měla umožňovat cílené zaměření na podporu dovedností a kompetencí žáka, které umožní překonání bariér v jeho vzdělávání a zapojení do práce ve školní třídě a dále respektují specifika žáků, využívají kooperativní formy výuky, otevřené učení a individualizovaný přístup.

Obsah vzdělávání se z hlediska žáků z kategorie jiných životních podmínek a odlišného kulturního prostředí soustředí na posílení výuky českého jazyka jako jazyka druhého. Ve třetím stupni PO lze upravovat výstupy vzdělávání pouze pro žáky s lehkým mentálním postižením.

Opatření v rámci třetího stupně:

- výuka češtiny jako druhého jazyka **3 hodiny za týden**, nejvýše však **200 hodin**,
- úprava obsahu vzdělávání – IVP,
- úprava hodnocení,
- speciální učebnice a pomůcky (například výuka češtiny jako druhého jazyka),
- speciálněpedagogická péče pro žáky s diagnostikovanou poruchou učení,
- podpora asistentem pedagoga na střední škole, zejména pro žáky s diagnostikovaným závažným zdravotním postižením (se závažnými poruchami chování, PAS nebo více vadami),
- prodloužení délky vzdělávání o 1 rok.

Detailní informace k jednotlivým doporučením jsou uvedeny v Metodickém pokynu pro poskytování služeb školských poradenských zařízení žákům s nedostatečnou znalostí češtiny (a z odlišného kulturního prostředí) v kapitole 5.1 Příklady podpůrných opatření: <https://www.msmt.cz/file/56096/>.

ÚPRAVA PODMÍNEK PŘI PŘIJÍMACÍM ŘÍZENÍ A NÁSLEDNÉM VZDĚLÁVÁNÍ NA SŠ

- ŠPZ může doporučit uzpůsobení podmínek přijímacích zkoušek, konkrétně na základě zařazení do kategorie uzpůsobení podle druhu znevýhodnění „O“ (ostatní), a to podle přílohy č. 1 k vyhlášce č. 353/2016 Sb., o přijímacím řízení ke střednímu vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů, kde jsou uvedeni „uchazeči s jiným rodným jazykem než českým“.
- Vydání doporučení ŠPZ k uzpůsobení podmínek přijímacího řízení není podmíněno předchozím poskytováním PO na ZŠ. Pokud tedy žák doposud neměl doporučení k poskytování PO na základní škole, vyšetří žáka ŠPZ, aby bylo možné mu doporučit odpovídající uzpůsobení přijímacích zkoušek. Pokud to nevyžadují speciální vzdělávací potřeby žáka, ŠPZ ani po vydání doporučení nevřazuje žáka do systému podpůrných opatření a nepíše doporučení ZŠ.
- Uvádí se přesné navýšení času při přijímacím řízení (25 %, 50 %, 75 %, 100 %), které by mělo odpovídat stupni PO. Je shodné pro matematiku, český jazyk a školní zkoušku.
- K přijímacímu řízení lze doporučit i podporující osobu (u všech částí přijímacího řízení), překladové slovníky (u všech částí přijímacího řízení) a samostatnou místnost.
- Na prominutí zkoušky z ČJ mají nárok pouze uchazeči, kteří získali předchozí vzdělání ve škole mimo území České republiky (§ 20 odst. 4 školského zákona). O prominutí zkoušky z ČJ v tomto případě žák žádá sám (prostřednictvím zákonného zástupce) ředitele střední školy bez doporučení ŠPZ. Znalost jazyka, která je nezbytná pro vzdělávání v daném oboru vzdělání, se u těchto osob ověří rozhovorem.
- Je žádoucí uzpůsobit všechny podmínky vzdělávání na střední škole.

UKONČOVÁNÍ STŘEDOŠKOLSKÉHO VZDĚLÁVÁNÍ

- Žáci střední školy, kteří konají maturitní zkoušku a kteří se vzdělávali v předchozích osmi letech alespoň čtyři roky v zahraničí, mají možnost sami prostřednictvím přihlášky k maturitní zkoušce požádat ředitele školy o navýšení času a využívání překladového slovníku u zkoušky z ČJL a MAT, a to podle vyhlášky č. 177/2009 Sb., o bližších podmínkách ukončování vzdělávání ve středních školách maturitní zkouškou, ve znění pozdějších předpisů.
- Žáci střední školy, kteří konají maturitní zkoušku a na které se výše uvedená zákonná podmínka nevztahuje, a přesto jsou vzdělávání s přiznanými PO, mohou mít doporučenou úpravu konání maturitní zkoušky (podle vyhlášky č. 177/2009 Sb., o bližších podmínkách ukončování vzdělávání ve středních školách maturitní zkouškou, ve znění pozdějších předpisů).
- Pokud byl **žák střední školy, který koná závěrečnou zkoušku, vzděláván na SOU** s přiznanými podpůrnými opatřeními druhého nebo třetího stupně, má také nárok na zohlednění této situace u závěrečných zkoušek. Ředitel školy na základě doporučení ŠPZ umožní, aby byla u závěrečných zkoušek žákovi zohledněna poskytovaná podpůrná opatření. Konkrétní opatření k závěrečným zkouškám v souladu s doporučením ŠPZ navrhují učitelé, kteří žáka vzdělávali. Nejčastěji jde v těchto případech o prodloužení času na konání zkoušek, v odůvodněných případech pak o formální úpravu zadání.

ZÁKLADNÍ LEGISLATIVNÍ RÁMEC PRO VZDĚLÁVÁNÍ DĚTÍ/ŽÁKŮ CIZINCŮ A S ODLIŠNÝM MATEŘSKÝM JAZYKEM

Legislativní rámec tvoří:

- Mezinárodní úmluvy podle čl. 10 Ústavy ČR (Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, Úmluva o právech dítěte, Úmluva o uprchlících atd.)
- Listina základních práv a svobod – evropská legislativa (nařízení a směrnice)
- Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů
- Vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, ve znění pozdějších předpisů
- Vyhláška č. 353/2016 Sb., o přijímacím řízení ke střednímu vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů
- Vyhláška č. 177/2009 Sb., o bližších podmínkách ukončování vzdělávání ve středních školách maturitní zkouškou, ve znění pozdějších předpisů

Konkrétní práva a povinnosti týkající se pobytu cizinců nalezneme v těchto zákonech:

- Zákon č. 325/1999 Sb., o azylu, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 221/2003 Sb., o dočasné ochraně cizinců, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů